

Kísérleti fizika I.

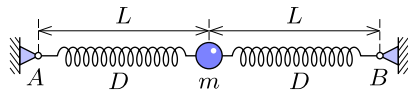
10. gyakorlat

Rezgések II.

Szükséges előismeretek: anharmonikus rezgés, merőleges rezgések, csatolt rezgések, normálmódusok és sajátfrekvenciák; csillapított és kényszerrezgések, rezonancia;

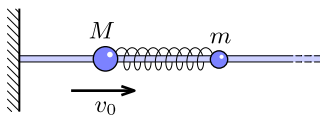
Feladatok órai munkára

F1. Egy m tömegű test vízszintes síkban súrlódásmentesen mozoghat. A testet két egyforma, D rugóállandójú rugóval az ábrán látható A és B pontokhoz kapcsoljuk. Ekkor a rugók hossza L , ami sokkal nagyobb, mint a rugók nyújtatlan hossza.

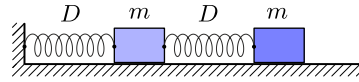
- Mekkora erő hat a testre, ha az AB szakaszra merőlegesen x távolsággal kitérítjük? Hogyan közelíthető ez az erő kis kitérések esetén? Mekkora a rezgésidő ebben az esetben?
- Most a rugók nyújtatlan hossza L , tehát az ábrán látható helyzetben nyújtatlanok. Mekkora erő hat a testre, ha az AB szakaszra merőlegesen x távolsággal kitérítjük? Hogyan közelíthető ez az erő kis kitérések esetén?
- A $b)$ esetben mekkora a rezgésidő 2 cm-es amplitúdó esetén, ha 1 cm-es amplitúdónál a rezgés periódusideje 2 s, és $AB \gg 1$ cm?

F2. Egy egyenes, hosszú, vízszintes rúdra m és $M = 2m$ tömegű gyöngyök vannak felfűzve. A gyöngyöket D rugóállandójú húzó-nyomó rugó köti össze. A kezdetben álló rendszert az M tömegű gyöngynek adott v_0 kezdeti sebességgel elindítjuk. Írjuk le a mozgást!

F3. Egy pontszerű részecskére az $\mathbf{F} = -\alpha m \mathbf{r}$ erő-törvénnyel megadható erőter hat, ahol α pozitív állandó, m a részecske tömege, $\mathbf{r}$ pedig a részecske helyvektora. Adjuk meg a részecske pályáját, ha a kezdeti időpillanatban a részecske helyvektora $\mathbf{r} = r_0 \mathbf{i}$, sebességvektora $\mathbf{v} = v_0 \mathbf{j}$, ahol $\mathbf{i}$ és $\mathbf{j}$ rendre az x és y irányú egységvektorokat jelölik.

F4. Az ábrán látható rendszerben a súrlódás és a közegellenállás elhanyagolható. Határozzuk meg a rendszer sajátrezgéseit és sajátmódusait!

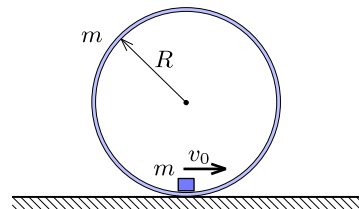

F5. Egy magas épület legalsó szintjén álló lift mennyezetéhez D rugóállandójú van erősítve, rajta egy m tömegű test függ. Egyszer csak a lift felfelé elindul állandó a gyorsulással, majd τ idő múlva gyorsulása ismét nullára változik, ezután a lift állandó sebességgel halad tovább. Mekkora amplitúdóval rezeg ekkor a test? (A csillapítást hanyagoljuk el.)

F6. Egy homogén tömegeloszlású, vékony, R sugarú korongot kerületének egyik pontjánál fogva felfüggesztettünk. Ezen felfüggesztési pont körül kis szögű rezgést végez (mint egy fizikai inga). A felfüggesztésnél lévő kicsiny súrlódás miatt a rezgés csillapodik. Mekkora a rezgés frekvenciája, ha a logaritmikus dekrementum értéke Λ ?

F7. Egy kis méretű, m tömegű, gömb alakú testet egy vékony, elhanyagolható tömegű rúd végére rögzítettük. A rúd másik végét az $y = y_0 \cos(\omega t)$ függvény szerint mozgatni kezdjük. A testre a sebességével arányos közegellenállási erő hat: $\mathbf{F}_{\text{köz.}} = -k\mathbf{v}$. Határozzuk meg a mozgatáshoz szükséges erőt az idő függvényében!

F8*. Vízszintes asztalapon álló m tömegű, R sugarú, vékony, keskeny abroncs alján ugyancsak m tömegű test nyugszik. A kis testet az abroncs síkjába eső vízszintes, kicsiny v_0 kezdősebességgel elindítjuk. Hogyan mozog a továbbiakban az abroncs középpontja? (A súrlódás mindenütt elhanyagolható.)

„kisZH” Házi feladatok

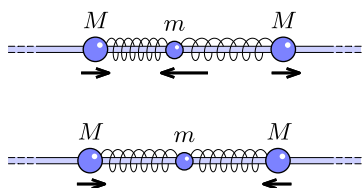
H1. Egy D rugóállandójú rugóra függesztett, m tömegű test kezdetben nyugalomban van. A testet a $t = 0$ időpillanatban függőlegesen lefelé irányuló, mv_0 nagyságú, pillanatszerű erőlkésekkel lökdösní kezdjük (pillanatszerűen kap ekkora lendületet), melyek τ időközönként követik egymást. Ábrázoljuk a test egyensúlyi helyzetétől mért kitérését az idő függvényében, ha

a) $\tau = \pi/\omega_0$;

b) $\tau = \pi/(2\omega_0)$, ahol $\omega_0 = \sqrt{D/m}$!

H2. Egy kényszerrezgést végző test amplitúdója ugyanakkora $\omega_1 = 400 \text{ s}^{-1}$ és $\omega_2 = 600 \text{ s}^{-1}$ körfrekvenciájú gerjesztőerő esetén (az erő amplitúdója a két esetben megegyezik). Mekkora a rezonanciafrekvencia? (Lásd az előadáson készült jegyzetet.)

H3. Modellezzük a CO₂-molekulát három golyóval, melyeket egyforma, D rugóállandójú rugók kötnék össze. A golyók súrlódásmentesen mozoghatnak egy vízszintes rúdon, valamint $M = 3/4m$. Ez a rendszer az ábrán látható módokon rezeghet. (Vegyük észre, hogy a tömegközéppont mindkét esetben egyhelyben marad)

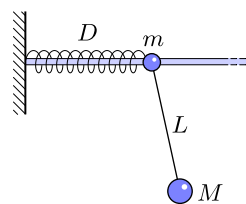

Határozzuk meg mindkét esetben a rezgési frekvenciákat!

nagyZH pluszpontért beadható házi feladat

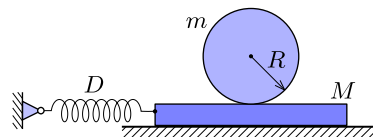
B1. Egy m tömegű, kicsiny gyöngyöt súrlódásmentes, vízszintes rúdra fűztünk fel, majd egy D rugóállandójú rugóval a függőleges falhoz erősítettük.

Ehhez a testhez egy L hosszúságú fonál segítségével egy másik pontszerű, $M = 2m$ tömegű gyöngyöt rögzítettünk. Határozzuk meg a rendszer kis rezgéseinek sajátfrekvenciáit és normálmódusait!

További feladatok gyakorlásra

Gy1. Egy M tömegű deszka súrlódásmentesen mozoghat vízszintes síkon, rajta pedig egy m tömegű, R sugarú henger tud gördülni csúszásmentesen. A deszka D rugóállandójú rugóval függőleges falhoz kapcsolódik. Határozzuk meg a rendszer kis rezgéseinek sajátfrekvenciáit!

Gy2. Egy $m = 10 \text{ kg}$ tömegű, pontszerű test egy egyenes mentén csillapított harmonikus rezgőmozgást végez. A környező közeg ellenállása a test sebességével arányos. Határozzuk meg a T rezgésidőt, ha az amplitúdó három teljes lengés után tizedére csökken! (A rugóállandó $D = 20 \text{ N/m}$.)